

Euskal Herria **basoz** baso

Eguzki sasoia iristearekin batera ohiko bihurtu da gure kostaldeko herriak bertako nahiz kanpoko jendez betetzen ikustea. Høndartzak lepo, masifikatuta, eskuoihala jartzeko ia tokirik gabe egon ohi dira maiz. Badirudi eguraldi onarekin ahaztu egiten zaigula itsasaldeko norakoetara ez ezik, bestelako esparru naturaletara irteera aukera ugari ere baditugula: horietako bat dira basoak.

4 LOGELA BIKOITZA • 8 LAGUNTZATZAT • SUKALDEA ETA EGONGELA TXIMINIAREKIN • BARBAKOA

GAINKOBORDA landetxea

9 Larrañil auzoa • 31760 Etxalar Nafarroa
 ☎ +34 637 46 61 07
 ✉ info@gainkoborda.com
 www.gainkoborda.eus

BAZTAN BIDAIATZA
 AT RURAL
 GISMIA

ARALAR KANPINA

Plazaola kalea, 9
 31870 Lekunberri
 info@campingaralar.com
 www.campingaralar.com

LOPERENA ETXEBERRI landetxea

Goldaratz (Nafarroa)
 ☎ 948 503 238
 casaetxeberri@gmail.com

ITHURBURIA landetxea

Bi apartamentu + gelak + aterpetxea

Huntto auzoa,
 64220 - Eiheralarre - Saint-Michel
 Nafarroa Beherea
 Tel: 33 (0) 5 59 37 11 17

Arbizu KANPINA

Arbizu CAMPING

KANPIN EKOLOGIKOA

Arbizu (Nafarroa)
 ☎ 848 470 922
 info@campingarbizu.com
 www.campingarbizu.com

Gorozika aterpetxea

Gorozika auzoa 25,
 Muxika (Bizkaia)
 www.gorozika.com

Harremanetarako:
 946 731 332
 gorozikanatura@gmail.com

Garazi Zabaleta

@tirikittrann

ARGAZKIAK: DANI BLANCO

Hamaika baso ditugu Euskal Herrian, bakoitza bere forma, ezaugarri eta bereizgarriekin. Parke Naturalen barruan daude horietako zenbait, babestutako eremuetan. Beste asko, berriz, ez dira inongo parke edo naturgune ezagunen parte: bisitariak sorpresaz harrapatuko ditu fama handirik gabeko baso horien xarmak.

Izan ere, zer da basoak eskaintzen diguna? Zein da basoaren xarma? Batzuek lasaitasunarekin lotuko dute, itzalpeko freskotasunarekin, animalia, landare eta zuhaitzen artean galtzearekin. Beste zenbait basoko zerbaiten bila hurbilduko da bertara: fruituak, perretxikoak, sendabelarrak... Eskuzabala da basoa. Edozein dela ere bertan galtzeko arrazoia, ezin uka guztiok zertxobait "basatiago" egiten gaituela, zentzumenak zorroztu eta naturaren parte sentitzeko beta eskaintzen digula.

Erreportaje honetan, bada, bidaia bat proposatuko dizuegu: Euskal Herria alde alde zeharkatuko dugu basoz baso mugituz eta horietako zenbaitetan geldialdiak eginez. Herrialdeen arteko muga-marrak jarraituz marraztu dugu ibilbidea, mendebaldetik ekialderako noranzkoan. Goazen bada!

Abiapuntua: Izkiko basoa, ametzaren paradisu

Izkiko Natura Parketik hasiko dugu ibilbidea. Arabako Mendialdean dago baso hau, Bernedoko, Arraia-Maeztuko eta Kanpezuko udalerrien barruan. Landare eta zuhaitz espezie guztien artean, badu protagonista nagusi bat Izkiko ba-

ANZIZAR CARAVANING

TOLDOAK • BEROGAILUAK • BIGARREN BATERIAK
 ALARMAK • GIRATORIOAK • MULTIMEDIA

☎ 943 881 700 • Beasain (Gipuzkoa)
 anzizar@anzizar.com • www.anzizar.com

BASOA UDAN: LAN ETA LAN

Zertan da basoa udan? Zein fase bizi du urtaro oparo honetan? Jakoba Errekondok eta Miel Mari Elosegik bat egin dute azalpenean: udan lanean ari da basoa, hosto guztiak aterata eguzki energia aprobetxatzen, fotosintesia egiten, bere gorputza fabrikatu eta zabaltzen, udazkeneko uztarako eta negua pasatzeko prestatzen. "Udan dena dago bor-bor: landareak, animaliak, perretxikoak... Guztia!", dio Errekondok. "Basoaren iraupenerako fase garrantzitsuen da uda".

Gizakion biziraupenerako ere ezin bestekoak dira basoak, beharrezko dugun oxigenoa sortzeaz gain igortzen dugun karbono dioxidoa xurgatzen baitute. Zuhaitz motaren eta bestelako ezaugarrien arabera aldakorra izanik ere, U.S. Forest Service and International Society of Arboriculture erakundearen arabera, zuhaitz hektarea batek 19 pertsonarentzako adina oxigeno sortzen du urtean. Horrek esan nahi luke, adibidez, Arabako biztanleen erdia Izkiko basoak sortzen duen oxigenoari esker bizi dela. Ez da makala!

soak: ametzta (*Quercus pyrenaica*). Basoko 9.000 hektareatik erdia, gutxi gora-behera, ameztiak hartzen dute.

"Geologiaren eta landarediaren arteko korrelazio garrantzitsua ematen da Izkin: basoaren erdigunea, Izki erreka pasatzen den bailara, oso inguru hondartsua da eta ameztiak osatzen dute. Periferiako gunek, berriz, inguru harritsuagoak dira, eta haritz eta erkametez daude osatuta", azaldu digu Jonathan Rubines Arabako Parke Naturalen teknikariak.

Bestalde, eta azalera aldetik eremu oso txikia hartzen badute ere, Izkiko bereizgarri dira lurrazalera ateratzen diren gune lohitsuak, ur bildu txikiak. Bertako herritarrek "zapaka" hitzaz ezagutzen dituzten putzuok floraz eta faunaz oso gune aberatsak dira, bertan aurkitzen baitira beste inon ez dauden hainbat espezie.

Landaredian, aipagarritzat du teknikariak baso barruan hazten den nartzi-

LIZARRA KANPINA

LIZARRA (NAFARROA)

☎ 948 55 17 33

www.campinglizarra.com

saiazgetaria HOTELA

ROKE DEUNA 25
20808 GETARIA (GIPUZKOA)
Tel.: 943 14 01 43
info@saiazgetaria.com

www.alberguedelpirineo.com

iriarte aterpetxea
alberguedelpirineo.com
948 890 070

Arriola Txiki

NEKAZALTURISMOA

Arriola auzoa · 20829 Itziar
arriola_txiki@hotmail.com
☎ 943 192 000 / 606 522 147

Autobusak
Aizpurua

KLK BATEAN ZURE ONDOAN

943 36 32 90
www.autocares-aizpurua.es

Azpea

Jatetxea-Restaurante

ARDO EKOLOGIKOAK

Lumbier (Nafarroa)

☎ 948 880 433

www.bodegasazpea.com

so mota bat: lilipa arrunta (*Narcissus pseudonarcissus*). Lehenetarikoa izaten da udaberrian loratzen. Martxo-apiril aldean baso oraindik marroiaren barruan kolore horiko nartzisoen larreak sortzen dira, paisaiari ukitu ederra emanez.

Basoan sartzean, begi nahiz belarriak adi edukitzea komeni da, lurretik edo airetik, handi nahiz txiki, baina hamai-ka animalia topatu baitaitezke Izkin. Zuhaitzen artean ametza bada nagusi,

animalien artean okilak du paper hori. Parkean sei okil espezie daude, iberiar penintsulako toki oso gutxitan gertatzen da hori. Gainera, parkeko espezie nagusi den okil ertainaren (*Dendrocopos medius*) penintsulako populazioaren %30 inguru dago Izkin. “Espezie horren kontserbaziorako ingurune oso garrantzitsua da hau”, dio Rubinesek.

Urtean 50.000 bisitari inguru jasotzen ditu Izkiko parkeak, baina Rubinesek

argi du jende gehiago jasotzeko aukera baduela Arabako parkeak.

Gorbeiatik Aizkorri-Aratzera: pagoaren lurretan

Izkiko Parke Naturaletik ipar-mendebalderantz eginda, Gorbeiarekin eginen dugu topo, Araba eta Bizkaiaren arteko muga-lerroan. 1994an Parke Natural izendatua, 20.016 hektarea ditu parkeak, eta haritz, pago, pinu nahiz beste

Argakia: Foto Mena

Baztanen

euskaraz gelditu gabe

Baztango Udala
www.baztan.eus

**DONOSTIA
SAN SEBASTIÁN**

Aterpetxeak
Albergues

**ONDARRETA
GAZTE ATERPETXEA**

Igeldo pasealekua, 25
20008 DONOSTIA

Tel. 943.31.02.68

www.donostia.eus/aterpetxeak
ondarreta@donostia.eus

hainbat espeziez osatutako baso ugari ditu bere lurretan. Arabako aldean pagoak dira nagusi: Altubeko pagadi zabalaren adibidea da esanguratsuena.

Gorbeiatik ekialdera eginez, Bizkaia atzean utzi eta Gipuzkoa-Araba muga-lerroa segituko dugu helmuga berrira iritsi arte: Aizkorri-Aratz Parke Naturala. 19.400 bat hektarea ditu, eta horietatik 10.000 inguru basoak direla azaldu digu Valentin Mugarza Martinez Aizko-

rri-Aratz Parke Naturaleko zuzendariak: “Batetik berez sortutako baso naturalak daude, pagadi, harizti eta ameztiak adibidez, eta bestetik landatutako basoak, hainbat pinu motaz eta alertzez osaturik, batez ere”. Pagoak dira nagusi Aizkorri-Aratz inguruetan, baso naturalek hartzen dituzten 7.000 hektarea ingurutik 6.000 bat pagadiak baitira. Araba aldera, ordea, ametz eta erkametzek ere badute protagonismoa, 1.000 hektarea inguru hartzen dituzte. “Pagoa hedatzen ari da, eta horrek badu alde txar bat: haritzari lekua jaten ari zaiola. Parkearen helburuetako bat bada hariztiak mantendu eta azaleratzea”, kontatu digu zuzendariak.

Izan ere, haritz kanduduna (*Quercus robur*), Euskal Herrian ohikoa den zuhaitz espeziea, asko galdu zen Gipuzkoan eta Bizkaian basoak ustiatzearen eta lurrak esku pribatuetan egotearen ondorioz. Aizkorri-Aratzen egun 400 bat hektarea osatzen dituzte harizti kandudun nahiz kandu-gabeek. Haritz kandu-gabeetatik (*Quercus petraea*), 200 hektarea inguru daude parkean. “EAEen espezie horren basorik handienetakoa da”.

Ikatza egiteko basoak ustiari zirenez, parke inguruko egungo basoak 60-70 urteko baso gazteak dira, nagusiki. “Fau-nari zuzenean eragiten dio horrek: fauna aberatsa izateko beharrezkoak baitira zuhaitz zaharrak, egur hila, eta abar”. Baso zaharretan adinako aberastasunik izan ez arren, hala ere, animalia espezie ugari bizitoki da Aizkorri-Aratz Parke Naturala: hegazti harrapari eta bestelakoez gain –sai zuria, miru gorria, okil beltza–, gailurretako uhandrea, baso igel iberiarra, elur-lursagua eta beste animalia asko aurki daitezke bertan.

Bertizko Jaurerrira bidean, pagadi eta hariztiak zeharkatuz

Aizkorri-Aratzetik Nafarroarako norabidea hartuta, ezin aipatu gabe utzi Urbasa-Andiako eta Aralarko parke naturalak. Araba-Nafarroako muga-lerroan lehena eta Gipuzkoa-Nafarroakoan bigarrena, pagadiz osatutako basoak nagusi dira bietan.

Nafarroa eta Gipuzkoa arteko muga-lerroari iparralderantz jarraituz, berriaz, etapako hirugarren parke naturala zeharkatuko dugu: Aiako Harria.

Sakana

HARITZEN BIDEA
CAMINO DE ROBLES

Bidelagun
Sakanako turismo elkarte

www.sakana.eus
bidelagunsakana@gmail.com

ULIA GAZTE ATERPETXEA

Ulia pasealekua, 297
20013 DONOSTIA
Tel. 943.48.34.80
www.donostia.eus/aterpetxeak
ulia@donostia.eus

NAFARROAKO BI PAGADI, UNESCO-REN MUNDUKO ONDARE NATURAL IZENDATUAK

Iratiko Basoko Lizardoia eta Isabako Aztaparreta pagadiak jaso dute UNESCOren izendapena. Uztailaren 7an, Europako jatorrizko zenbait pagadiri aitortu zien "salbuespe-nezko balio unibertsala" nazioarteko erakundeak, eta horien artean daude Nafarroako biak.

"Duela urte mordo hainbat babes neurri jarri eta basoen sailkapena egin zuen Nafarroako Gobernuak. Zenbait basori 'Erreserba integral' izendapena eman zien orduan. Babes osoko gune horietan ezin da ezer egin, ezin dira ukitu, eta baso lanik ez da egin ehun urtetan". Lizardoia eta Aztaparretako basoez ari zen Miel Mari Elozegi, UNESCOren izendapena ezagutu baino lehen. Izendapena jaso duten bi horiez gain, Ukerdiko Erreserba Integrala da babes osoko hirugarren gunea Nafarroan, Larrako mendigunean.

"Oso ikusgarriak dira pagadi horiek, basoak berez nola funtzionatzeko duen ikusteko aukera ona ematen dute, baina eremu oso txikia hartzen dute: Lizardoia adibidez, 200 hektarea ditu, irlatxo baten modukoa da", zioen Elozegik. Babes osoko irla txiki horiek handitzen hasteko balioko ote du aitortzak?

Esanguratsuak dira Añarbeko urtegiaren inguruan dauden harizti eta pagadi basoak, animalia espezieen aniztasun handiko tokiak. Lurrazaleko aberasta-

sunaz gainera, aipatzekoa da lur azpiko eremua ere: Arditurri meategietan murgiltzeko aukera izanen du Aiaiko Harria hurbiltzen den bisitariak.

Aiako Harritik Nafarroara sartu eta Ipar Euskal Herriranzko norabidea hartuta, azkenean, iritsi gara hirugarren eta ibilbideko azken helmugara: Bertizko Jaurerriko Parke Naturalera. Euskal Herriko basoen inguruko erreportajearen ideiaz hitz egin nionean, segituan aipatu zuen Miel Mari Elozegi biologo eta Nafarroako baso teknikariak Bertizkoa. "Zuhaitzak jaio, heldu, hil eta usteldu egiten dira, hori da baso baten ziklo natural osoa. Eta Artikutzan eta Bertizen oso ongi ikusten da hori", azaldu zuen.

Harrigarria da Bertizek, Oieregi eta Oronoz-Mugairiko herriguneetatik hain hurbil dagoen basoak, gizakia- ren esku-hartze hain txikia jasan izana. Nola den hori posible? Bada, erantzuna aurkitzeko Bertizko basoaren historia kuriozosa pixka bat arakatu behar da. 1898an Pedro Ziga Mayo eta Dorotea Fernandez jauntxoek erosi zuten Bertizko Jaurerria, eta haiek hiltzean garaiko Nafarroako Diputazioari utzi zioten testamentuan lur-saila. Baldintza bakarra jarri zioten: basoa bere horretan uztea, esku-har-

ITSAS MENDI

Karabanak eta autokarabanak

► Europako marka garrantzitsuenak:

KNAUS, HYMER, HOBBY, BENIMAR, PILOTE.

Salmenta ondorengo zerbitzu bermatua

itsasmendi@itsasmendi.com / www.itsasmendi.com

Errep. Nazionala 1 - 20140 Andoain (GIPUZKOA)

Tel. 943 59 32 90 - Faxes: 943 59 41 73

Gure basoak, gure kultura, gure gizartea

BASOA

FUNDAZIOA

www.basoa.org

tzerik gabe, ezertan aldaketarik era-
gin gabe.

Pagadi eta hariztiak elkarbizitzan
ari dira Bertizko parkeko 2.040 hek-
tareetan. Gutxiago, baina haltzadi,
amezti eta txilardiak ere topa daitezke
bertan. Eta noski, baso hain aberatsa
izanik, animalia espezie ugarirentzat
bizitoki ezin hobea da jaurerri ingu-
rua, batez ere oihaneko hegaztientzat.

“Hildako zuhaitzak usteltzen ari dira,
eta horrek desastrea dirudi. Askok dio-
te, ‘hau utzikeria!’. Baina ez, kontua da
basoak benetan horrelakoak direla”, dio
Elosegik. Bertizen dena ez da erregula-
rra eta kontrolatua. Edozein gizartere-
kin alderatzen du biologoak basoa, adin
guztietako zuhaitzak egon behar dute:
zaharrak, gazteak, jaioberriak...

Bertizko baso aberatsetik buelta
eginda, hemen emanen diogu gure baso-
ibilaldi honi amaiera. Jarraitu gene-
zakeen aurrera Nafarroa-Iparraldeko
mugalerroa hartuta, eta Iratikoko baso
ezaguna zeharkatu, eta handik segi Pi-
rinio aldera, eta... Lehenago esan be-
zala, asko dira Euskal Herrian ditugun
basoak, eta ezinezko guztiak errepor-

KULTUR ESKAINTZA

Naturaz gozatzeko aukera ez ezik, iraganera bidaiatzeko eta gure historia ezagutzeko auke-
ra ere eskaintzen digu basoak. Urteetan, hamarkadetan eta mendeetan, gizakiak harreman
estua izan du bere inguruko oihanarekin. Basorako gure irteerak, beraz, bestelako kultur
eskaintza eta jarduerekin osa ditzakegu. Hona hemen horietako batzuk:

Antzinako aztarnategiak: Historiaurreko aztarnategi ugari daude Euskal Herriko
mendi eta baso inguruetan, antzinako gizakiaren lekuko. Trikuharriak, tumuluak, ha-
rrispilak eta zutarriak dira horietako batzuk, baita kobazuloak ere. Horietako asko topa
daitezke erreportajearen aipatutako Aizkorri-Aratz inguruetan, besteak beste.

Meategiak: XIX. mendearen bigarren erdian garrantzi handia hartu zuten meate-
giek Euskal Herrian. Horien aztarna dira egun gure lurraldean sakabanatuta dauden
meatze zaharrak: Aizpeakoak Zerainen (Aizkorri-Aratz) edota Arditurrikoak Oiarzunen
(Aiako Harria), beste askoren artean.

Interpretazio zentroak: Erreportajearen aipatutako parke guztiek dituzte interpreta-
zio zentroak. Bisitariari harrera egiteaz gain, parkeko eta bertako basoetako informa-
zioa emanen diote bertan: fauna eta flora, geologia, historia, antolatutako jarduerak...

Museoak: Basoen eta Parke Naturalen inguruan hainbat gairi buruzko museoak bisita
ditzakegu, tokian tokiko errealitateari erantzuten diotenak. Esaterako, Egurraren Museoa
Zegaman edo Gatz Museoa Leintz-Gatzagan.

taje bakarrean sartzea. Edonola ere,
udan basoan galtzeko harra norbaiti
piztu izan diogula espero dugu, beti
ere burua erabiliz: utz dezagun kotxea

etxean, zaindu eta errespetatu dezagun
ingurua eta saihestu ditzagun hondar-
tzetako masifikazioak basoan. Akabo
bestela... ■

ANTSOTEGI
HOTELA | JAIETXE

(+34) 946.169.100
antsotegi@antsotegi.com

www.antsotegi.com

TURISMO AKTIBO JASANGARRIA

PUENTING | ARROILEN JEITSIERA | TIROLINAK | ESKALADA | ESPELEOLOGIA | SURF | BTT | IBILBIDEAK | GYM KANA | TAILERRAK

sustraiak NATURA

sustraiaknatura@gmail.com
www.sustraiaknatura.com
+34 946 16 91 00

ZEANURI

San Isidro 10 • 48144 ZEANURI (Bizkaia) • ☎ 94 673 91 46
udala.zeanuri@bizkaia.org • www.zeanuri.eus

Gorbeia
mendiaren
babesean